

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

**TAARIFA YA KAMATI KUHUSU MUSWADA WA MAREKEBISHO YA SHERIA
YA UNUNUZI WA UMMA WA MWAKA 2016 (*THE PUBLIC PROCUREMENT
AMENDMENT) ACT 2016*)**

Ofisi ya Bunge.

S.L.P 941

DODOMA.

28 Juni 2016

TAARIFA YA KAMATI KUHUSU MUSWADA WA MAREKEBISHO YA SHERIA YA UNUNUZI WA UMMA WA MWAKA 2016 (THE PUBLIC PROCUREMENT (AMENDMENT) ACT 2016)

1.0. UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 86(5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Toleo la Januari 2016 napenda kutoa maoni na ushauri wa Kamati ya Bajeti kuhusu Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ya Mwaka 2016 (*The Public Procurement (Amendment) Act, 2016*).

Mheshimiwa Spika, Kamati yangu ilipewa kazi ya kuupitia na kuujadili Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ya Mwaka 2016, ambao unafanya marekebisho kwenye Sheria ya Ununuzi wa Umma ya Mwaka 2011 kwa lengo la kuongeza ufanisi katika ununuzi wa Umma kwa kuondoa upungufu uliopo katika Sheria ya sasa kwa kupunguza gharama na muda wa michakato ya ununuzi, kutoa upendeleo maalumu kwa kampuni za ndani za Watanzania pamoja na vikundi maalum kwenye masuala ya ununuzi, kutumia malighafi na bidhaa zinazozalishwa nchini, kuweka viwango mahsusi (standards) kwa bidhaa zitakazotumiwa na Serikali na kuruhusu ununuzi wa bidhaa na huduma moja kwa moja kutoka kwa watengenezaji kulingana na bei halisi ya soko.

Mheshimiwa Spika, tarehe 27 Juni, 2016 Kamati yangu ilifanya Mkutano na Wadau mbalimbali (*Public hearing*) ili kupokea maoni yao kuhusu Muswada huu kabla ya kuanza majadiliano na Serikali. Wadau walioshiriki walitoka Shirika la Simu Tanzania *Tanzania Telecommunication Company Limited (TTCL)*, Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi *National Board of Accountants and Auditors (NBAA)*, Bodi ya Usajili wa Wakandarasi *Contactors Registration Board (CRB)*, Asasi ya Kijamii ya *TWAVEZA* Taasisi ya Maendeleo ya Afya Tanzania *Health Promotion Tanzania (HDT)* na Mfuko wa Hifadhi ya Jamii wa Serikali za Mitaa (*LAPF*)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Waziri wa Fedha, watendaji wa Wizara yake, Taasisi zinazoratibu Ununuzi wa Umma pamoja na Wanasheria kutoka Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na kujadili kwa kupitia vifungu vyote kwenye Muswada huu. Kamati imeridhika na marekebisho yaliyofanyika ambayo kimsingi yamejumuisha maoni na ushauri wa muda mrefu uliotolewa na Wabunge pamoja na wadau wa manunuzi hasa katika upande wa muda mrefu wa mchakato wa ununuzi, gharama kubwa ya zabuni, pamoja na kupunguza matumizi ya Serikali kwenye ununuzi wa bidhaa na huduma.

2.0. MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika baada ya Kamati kushauriana na Serikali na kupitia vifungu vyote vya Muswada ina maoni na ushauri ufuatao;

2.1. Maoni Kuhusu Vifungu mbalimbali ya Muswada.

2.11. Kuweka Sharti ya Kutenga kazi kwa ajili ya Wakandarasi wa Ndani.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilishauri Serikali kutumia neno "Shall" badala ya "may" kwa ajili ya kuyataka mamlaka ya kutenga kazi kwa ajili kuweka makandarasi wa ndani. Serikali ilikubaliana na Wazo hili na imefanya mabadiliko.

2.12. Kutoa ufafanuzi wa neo "*Local Firm*"

Mheshimiwa Spika, Serikali inakusudia kufanya mapadiliko kwa kuongeza kifungu cha 55A,55B,55C na 55D ili kutoa upendeleo kwa Makampuni ya Watanzania kushiriki katika ununuzi wa bidhaa na huduma. Kamati ilishauri Serikali kuhakikisha inaweka Tafsiri ya neno "Local firm" ili kuhakikisha kwamba kampuni zinazolengwa ni zile ambazo zinamilikiwa na Watanzania kwa asilimia 100. Serikali imelichukua wazo hili na imelifanyia kazi.

2.13. Kutoa Tafsiri ya maneno "*Budget Approving Authority*"

Mheshimiwa Spika, Katika mabadiliko ya ujumla yanayopendekezwa katika Sehemu ya pili kifungu cha 2 cha musada ni kuongeza tafsiri ya maneno *Budget Approving Authority* .Kamati ilishauri Serikali kutoa tafsiri sahihi ya maneno *"Budget Approving Authority"* kwasababu Sheria hii inatumika kwa Taasisi na Mashirika mbalimbali ya umma ambayo yana utaratibu tofauti wa kupitisha Bajeti zao. Mfano Mifuko ya jamii bajeti inapitishwa na Bodi na baadae kwa Waziri mwenye dhamana ya Wizara husika. Serikali imekubali kuondoa Tafsiri ya maneno hayo ili kuondoa mkanganyiko.

2.14. Kuwaondoa Madiwani katika Mchakato wa Ununuzi.

Mheshimiwa Spika, Katika kifungu cha 11 cha Muswada ambayo ilikuwa inapendekeza kufuta kifungu cha 65 (4) cha Sheria ya Manunuzi ambacho kilikuwa inatoa fursa kwa Waheshiwa Madiwani kushiriki katika mchakato wa manunuzi. Baada ya majadiliano ya Kina Serikali imekubaliana na pendekezo la Kamati la kuacha kifungu hicho kama kilivyo kwenye Sheria ya sasa. Hata hivyo katika mabadiliko yaliyowasilishwa na Serikali hayaonyeshi kutekeleza kwa makubaliano hayo.

2.15. Kutoa Tafsiri ya maneno "*Specialized good and equipment*"

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua kwamba huwezi kuwa na orodha inayojitosheleza ya huduma na bidaa maalumu. Hata hivyo, Kamati ilishauri Serikali kutoa Tafsiri ya maneno "*Specialized equipment*" ili kuondoa utata utata ambao unaweza kujitokeza wakati wa ununuzi wa vifaa hivyo ambavyo Serikali imekusudia. Serikali imekubali pendekezo hilo na italitolea ufafanuzi.

2.16. Ununuzi katika Mashirika na Taasisi za Umma ambayo yanafanya Biashara.

Mheshimiwa Spika, Kamati imekubaliana na Mapendekezo ya muswada yaliyopo kwenye kifungu cha 38 cha Muswada, ili kwa kufanya mabadiliko katika Kifungu cha 105 (2) cha Sheria ya manunuzi ili kutoa fursa kwa Taasisi na Makampuni ya umma yanayofanya biashara kuwa na utaratibu wake wa kufanya maamuzi. Hatua hii itayawezesha makampuni hayo kujiendesha Kibiashara.

2.2. Maoni ya Ujumla Kuhusu Sheria ya Manunuzi.

2.21. Manunuzi kulingana na thamani ya fedha

Mheshimiwa Spika, Kamati inakubaliana na Serikali kuhusu marekebisho ya kifungu cha 24 cha Muswada kwa kuongeza kifungu kidogo cha 65A na 65B vyenye lengo la kuweka masharti ya kufanya manunuzi kwa kuzingatia thamani ya fedha kwa bidhaa mbalimbali zitakazotumika Serikalini ikiwemo ununuzi wa magari. Kwa muda mrefu Bunge limekuwa likishauri Serikali kupunguza gharama kubwa inayotumiwa na Serikali katika ununuzi wa mafuta, magari na matengenezo ya magari. Kamati ya bajeti inaendelea kusesitiza kuwa Serikali isimamie na kuhakikisha kuwa sasa watumishi wa umma ambao hawastahili kupewa magari watumie magari yao binafsi na wale ambao wanastahili wakopeshwe magari na Serikali na kupewa posho kidogo kwa ajili ya mafuta na matengenezo isipokuwa kwa baadhi ya viongozi kulingana na stahili zao (Mfano Viongozi wakuu wa nchi, Viongozi wakuu wa Mihimili, Wakuu wa Vyombo vya Ulinzi na Usalama, Mawaziri, Wakuu wa Mikoa na Wakuu wa Wilaya). Aidha, Serikali iandae utaratibu wa kununua magari kwa pamoja (*bulk procurement*) yasiyo na gharama kubwa kulingana na bei ya soko.

2.22. Uhusishwaji wa wazabuni wa ndani katika manunuzi.

Mheshimiwa Spika, marekebisho ya muswada kwenye kifungu cha 18 na 22 yametoa fursa muhimu ya kuhusisha wazabuni wa ndani katika manunuzi hasa kwa upande wa kuwajumuisha kushiriki kwenye shughuli hizo pamoja na wazabuni wa nje. Kamati inaona kuwa hatua hii ni ya kupongezwa na itatoa fursa kwa Wataalmu wa Kitanzania katika nyanja na kampuni za ndani hasa zile zinazohusu wakandarasi kujifunza na kujiongezea uwezo kwa kushirikiana na kampuni za nje hasa kwa upande wa kuongeza ujuzi na matumizi ya teknolojia mpya. Aidha, Kamati inaishauri Serikali kuanzisha mfuko wa uwezeshaji wa wakandarasi (*Local Contractors and supplies Empowerment Fund*) ili waweze kumudu utoaji wa huduma mbalimbali zinazohusisha gharama kubwa mfano ukandarasi wa barabara. Mfuko huu unaweza kutumika kutoa dhamana (*Bond*) wakati wa kuomba kazi (*Tender*). Mfano mzuri tunauona kwa Nchi ya China ambayo ina

mfumo maalumu wa kusaidia makampuni yao ya ndani kupata kazi nje ya mipaka ya nchi yao.

2.23. Uteuzi wa Wajumbe wa Bodi za Zabuni za Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, bado kuna changamoto kubwa katika Halmashauri zetu kuhusu uteuzi wa wajumbe wa Bodi za Zabuni za Halmashauri. Mara nyingi uteuzi huu umekuwa ukifanywa na Watendaji Wakuu wa Halmashauri (Wakurugenzi) kulingana na matakwa yao binafsi na si kwa mahitaji ya zabuni husika. Kamati inashauri Serikali kutunga kanuni zitakazo saidia kutoa vigezo na maelekezo ya uteuzi wa wajumbe wa Bodi ya Zabuni za Halmashauri ili kutoa usawa na utendaji haki katika manaumuzi ya zabuni husika.

2.24. Kuanza kwa Kutumika kwa Mapendekezo yaliyoletwa kwenye Muswada wa Sheria ya Manunuzi.

Mheshimiwa Spika, Katika majadiliano ya Kamati na Waziri wa Fedha, Serikali ilikuja na mabadiliko ambayo yanapendekeza kuongeza kifungu kipya 102A ambacho kingebeba vifungu vipya vifuatavyo: 55A, 55B, 55C, 55D, 64, 65A, 65B na 105 (2). Ambavyo hivyo vimebeba roho ya marekebisho ya muswada huu, katika vifungu hivi Serikali inapendekeza Sheria hii kutoanza kutumika mpaka watakavyokamilisha uandaaji wa kanuni za utekelezaji. Katika orodha ya marekebisho mapya ambayo imewasilishwa na Waziri wa Fedha Pendekezo hilo la kuwa na kifungu cha 102A halipo katika schedule of Amdment. Kamati inajiuliza ukimya huu wa Serikali maandlizi yatakayowezesha Sharia hii kutumika yatakamilika lini.

2.25. Utaratibu wa Manunuzi kipindi cha Uchaguzi Mkuu wa Serikali

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba kuna mapungufu makubwa katika manunuzi ya umma hasa katika kipindi cha uchaguzi ambapo Kamati ya Fedha pamoja na Baraza la Madiwani linakuwa limevunjwa (Kipindi wa uchaguzi). Aidha, Kanuni za

uendeshaji wa Halmashauri haziruhusu Baraza la Madiwani kujadili Taarifa ya manunuzi na Taarifa nyingine pindi Baraza jipya la madiwani linapoingia madarakani. Kamati inaishauri Serikali kuweka utaratibu maalumu kwenye kanuni ili kuruhusu baraza jipya kupewa taarifa ya mchakato wa manunuzi kwa kipindi chote wakati baraza halikuwepo na wao wapate fursa ya kushauri.

2.26. Kuondoa upangaji wa bei elekezi na watoa zabuni

Mheshimiwa Spika, kamati inaipongeza serikali kwa kuondoa sharti la kuwepo kwa mikataba baina ya Wakala wa Huduma ya Ununuzi Serikalini (GPSA) na wazabuni iliyofungamanishwa na bei. Utaratibu huu umekuwa ukilalamikiwa kwa muda mrefu kati ya wadau wa manunuzi ya umma, kuwa ulikuwa unaongeza urasimu na gharama ya bidhaa na huduma tofauti na bei ya soko. Hatua hii itasaidia upatikanaji wa haraka wa huduma na husika pamoja na kupunguza urasimu na kuongeza uwazi na uwajibikaji kwa kubainisha utaratibu utakaotumika kupata huduma hizo kulingana na bei husika.

2.27. Ushirikiano baina ya Halmashauri na Wahisani katika utekelezaji wa Miradi ya Ubia (PPP)

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali wakati wa uandaaji wa Kanuni kuzingatia mazingira wezeshi (maalumu) yatakayosaidia wahisani wanaochangia miradi ya maendeleo pale watakapohitaji Serikali iwasaidia kugharamia baadhi ya michango au huduma za haraka ambazo zitasaidia utekelezaji wa mradi husika. Mfano wahisani wanaweza kutoa msaada wa vifaa vya hospitali kwa masharti kwamba Serikali itahitajika kuchangia Bima na Usafirishaji (*Insurance and Freight*). Fursa hizi zionyeshwe kwenye kanuni hasa kwa upande wa miradi ya ubia (PPP) itakayohusu ujenzi wa madarasa, barabara na miundombinu mingine katika Halmashauri na Serikali kuu.

2.28. Baadhi ya Taasisi na Mashirika ya Umma kutoa Huduma kwa Bei ya juu kuliko Sekta Binafsi.

Mheshimiwa Spika, Kuna baadhi ya Taasisi na Mashirika ya Umma yanatoa huduma kwa bei ya juu kuliko bei ya soko. Mfano kufanya matengenezo madogo kwenye magari (Service) kwa TEMESA inagaharimu takribani Shilingi 3,000,000 hadi 5,000,000 kulingana na aina ya gari. Kiasi hiki ni kikubwa kuliko kiasi kinachotozwa kwenye baadhi ya karakana za watu binafsi ambao wanatoa huduma kama hiyo. Hivyo ni vyema Taasisi hizo za Serikali zikatoza bei ya soko ili ziweze kushindana katika soko la kupata wateja zaidi ya wateja wanaowapata hivi sasa ambazo nyingi ni Taasisi za Umma tu.

2.29. Maeneo mengine muhimu ya muswada huu

Mheshimiwa Spika, kamati imepitia na kujadili kwa kina marekebisho ya Muswada huu na kuona kuwa kuna baadhi ya maeneo muhimu Serikali imejitahidi kuyafanyia kazi kama ifuatavyo:-

- a) Kamati inaipongeza Serikali kuondoa sharti la kisheria linalozuia majadiliano ya bei katika zabuni kati ya taasisi nunuzi na mzabuni ili kupata unafuu wa bei tofauti na ilivyokuwa hapo awali. Hii itasaidia kufikia makubaliano kulingana na mazingira halisi ya huduma inayotakiwa kutolewa;
- b) Kupunguza muda wa mchakato wa manunuzi pamoja na muda wa mzabuni kuwasilisha malalamiko kwa Afisa Masuuli kutoka siku 28 hadi siku 7; hii itasaidia kuharakisha manunuzi. Hata hivyo, Serikali ijirekebisha na ucheleweshaji unaojitokeza wakati wa uandaaji wa nyaraka za Zabuni (*bid documents*) na uidhinishaji (*approval*); uharaka katika tathmini ya tenda; muda wa kusubiri kusaini Mikataba/Zabuni na mabadiliko yatokanayo na mabadiliko ya viwango vya gharama mara zabuni zinapopitishwa (*limit negotiations of contract variations*).
- c) Kurekebisha kanuni ili kupunguza muda wa mchakato kwa zabuni za ununuzi wa bidhaa, kandarasi za ujenzi na huduma kutoka wastani wa siku 91 zilizobainishwa katika Kanuni hadi siku 49 kwa zabuni za kitaifa na kutoka wastani wa siku 100 hadi siku 56 zabuni za kimataifa. Hatua hii itaharakisha

utekelezaji wa miradi ya maendeleo tunayokusudia kutekeleza sasa pamoja na kuharakisha malipo ya wakandarasi pale wanapotoa huduma.

- d) Kufanya marekebisho ya muundo na majukumu ya vyombo vinavyohusika na michakato ya ununuzi ndani ya taasisi nunuzi ili kupunguza gharama na kuongeza ufanisi. Hatua hii itapunguza urasimu na uharakishaji wa maamuzi na hivyo kurahisha upatikanaji wa bidhaa na huduma kwa wakati na hivyo kuongeza ufanisi wa kazi.

3.0. HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee kabisa, napenda kuwashukuru Wajumbe wote wa Kamati, ambao wametoa maoni na mapendekezo mbalimbali yaliyoweza kuboresha taarifa hii hatimaye kuletwa mbele ya Bunge lako Tukufu. Aidha, naomba nitumie nafasi hii kuwatambua Wajumbe wa Kamati kwa majina yao kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Hawa Abdulrahman Ghasia, Mb – Mwenyekiti
2. Mhe. Josephat Sinkamba Kandege, Mb – M/Mwenyekiti
3. Mhe. Hamida Mohamedi Abdallah, Mb
4. Mhe. Jerome Bwanausi, Mb
5. Mhe. Mbaraka Kitwana Dau, Mb
6. Mhe. Mendrad Lutengano Kigola, Mb
7. Mhe. Maria Ndilla Kangoye, Mb
8. Mhe. Susan Peter Maselle, Mb
9. Mhe. Agustino Manyanda Masele, Mb
10. Mhe. Janet Zebedayo Mbene, Mb
11. Mhe. Freeman Aikael Mbowe, Mb
12. Mhe. Flatei Gregory Massay, Mb
13. Mhe. Makame Kassim Makame, Mb
14. Mhe. Cecil David Mwambe, Mb
15. Mhe. Susana Chogidasi Mgonukulima, Mb
16. Mhe. Subira Khamis Mgalu, Mb
17. Mhe. Juma Hamad Omar, Mb

- 18.Mhe. Ali Hassan Omari, Mb
- 19.Mhe. Martha Jachi Umbulla, Mb
- 20.Mhe. David Ernest Silinde, Mb
- 21.Mhe. Jitu Vrajlal Soni, Mb
- 22.Mhe. Andrew John Chenge, Mb
- 23.Mhe. Mussa Azzan Zungu, Mb
- 24.Mhe.Dkt. Dalaly Peter Kafumu, Mb
- 25.Mhe. Japhet Ngalilonga Hasunga, Mb
- 26.Mhe. Albart Obama Ntabaliba, Mb
- 27.Mhe. Joseph Roman Selasini, Mb

Aidha, Kamati inapenda kumshukuru Waziri wa Fedha na Mipango Mhe. Dkt Philip Mpango Mb, Naibu Waziri Mhe. Dkt Ashatu K. Kijaji Mb, Katibu Mkuu na Naibu Makatibu Wakuu, Kamishna wa Bajeti pamoja na wataalamu wao kwa kuwa tayari kutoa ufafanuzi na kupokea maoni na ushauri wa Wajumbe wa Kamati yangu wakati wote wa mjadala wa Muswaada. Aidha, Kamati inatoa shukrani kwa Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma (PPRA) pamoja na Wakala wa Huduma ya Ununuzi wa Umma (GPSA) kwa mchango wao katika muswada huu.

Mheshimiwa Spika, naomba nimalizie kwa kukushukuru wewe binafsi, Katibu wa Bunge Dkt. Thomas Kashililah pamoja na watendaji wote wa Ofisi ya Bunge kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo. Aidha, kwa namna ya pekee napenda kumshukuru Mkurugenzi wa Idara ya Bajeti Ndg. Lina Kitosi, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Mathew Kileo Ndg. Michael Kadebe, pamoja na Sekretarieti ya Kamati Ndg. Godfrey Godwin, Ndg. Emmanuel F Rhobi, Ndg. Ruva Tunze, Ndg. Maombi Kakozi, Ndg. Lilian Masabala, na Ndg. Wilson E Machaine kwa kuratibu shughuli zote za Kamati na hatimaye kuweza kukamilisha taarifa hii kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naunga mkono hoja na naomba kuwasilisha.

Hawa Abdulrahman Ghasia (Mb)

MWENYEKITI

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

28 Juni, 2016